

ПІДНЯТТЯ РОЛІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ШКОЛИ ОРТОДОНТІВ НА ВСІХ ЕТАПАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОГО НАВЧАННЯ ЛІКАРІВ-ОРТОДОНТІВ

Проф. В. Д. Куроєдова, доц. Л. Б. Галич, доц. Н. В. Головка,
канд. мед. наук В. А. Сірик, К. Л. Куроєдова,
канд. мед. наук Т. О. Чикор, О. М. Макарова

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

Надано матеріали, де розглядають необхідність висвітлення ролі вітчизняної школи ортодонції у розвитку спеціальності.

Ключові слова: ортодонція, вітчизняні вчені, післядипломна освіта.

ПОДНЯТИЕ РОЛИ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ШКОЛЫ ОРТОДОНТОВ НА ВСЕХ ЭТАПАХ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБУЧЕНИЯ ВРАЧЕЙ-ОРТОДОНТОВ

Проф. В. Д. Куроєдова, доц. Л. Б. Галич,
доц. Н. В. Головка, канд. мед. наук В. А. Сірик,
К. Л. Куроєдова, канд. мед. наук Т. О. Чикор,
О. М. Макарова

Представлены материалы, рассматривающие необходимость освещения роли отечественной школы ортодонтии в развитии специальности.

Ключевые слова: ортодонтия, отечественные ученые, последипломное образование.

THE RISING OF NATIONAL ORTHODONTIST SCHOOL ON ALL THE STAGES OF POSTGRADUATE EDUCATION

V. D. Kuroedova, L. B. Galych, N. V. Golovko, V. A. Sirik,
K. L. Kuroedova, T. O. Chikor, O. M. Makarova

This publication contains materials that address the need to highlight the role of the national school in the development of the specialty of orthodontics.

Key words: orthodontics, domestic scientists, postgraduate education.

Найважливіша роль сучасного вищого навчального закладу полягає в забезпеченні, передачі та трансформації знань, досвіду і навичок суб'єктам навчання протягом усього життя, особливо під час безперервного професійного розвитку.

Ортодонція — розділ стоматології, своєрідність якого відображена в структурі підготовки професійних кадрів. Для визначення об'єктивної зумовленості та витоків своєрідності ортодонції та її місця серед стоматологічних спеціальностей необхідно аналізувати її історію та розробки вітчизняних науковців.

Програма підготовки з ортодонції лише на додипломному етапі передбачає ознайомлення з темою: «Короткий історичний нарис, основні етапи розвитку ортодонції. Становлення ортодонції в Україні як самостійної клінічної дисципліни. Розвиток ортодонції в Україні, роль вітчизняних вчених. Сучасний зміст, мета і завдання спеціальності». Згідно з тематичним планом ця тема є складовою першої двогодинної лекції у 6 семестрі: «Ортодонція — визначення, етапи розвитку, проблеми, структура. Роль вітчизняних учених у розвитку дисципліни. Особливості клінічного обстеження

ортодонтичного хворого. Діагностика зубощелепних аномалій». Тому метою цієї публікації є підняття ролі вітчизняної школи ортодонтів на всіх етапах післядипломного навчання лікарів-ортодонтів.

Перші відомості про лікування аномально розташованих зубів відносять до XVIII ст. Термін «ортодонція» (від грецького orthos — прямий та odontos — зуб) започаткував Ле Фулон (1840), трактуючи як вирівнювання зубів. Протягом багатьох років ортоданти саме вирівнювали неправильне розташування окремих зубів за допомогою спеціальних пристосувань — ортодонтичних апаратів [1].

Спеціальну освіту з ортодонції в Західній Європі та США започатковано в минулому сторіччі. Цей період характеризується популярністю дисципліни серед стоматологів, і як результат — створення шкіл, які займалися післядипломною підготовкою спеціалістів з ортодонції.

Вітчизняна ортодонція не отримала наукової спадщини від дореволюційної Росії, зубощелепні аномалії лікували окремі ентузіасти. Ф. Я. Хорошилкина та Ю. М. Малигін у статті «Отечественная ортодонтия в лицах и датах. Успехи и задачи» (1998) у розвідковій ортодонції виділяють три періоди.

Перший період — із початку сторіччя і до 1957 р., коли відбулася I міжреспубліканська конференція лікарів-ортодонтичів Прибалтики, яка практично об'єднала ортодонтичів усього тогочасного СРСР. На конференції заслухано доповіді про сучасні проблеми ортодонції, визначено наявність старих та створення нових ортодонтичних шкіл. Другий період (1957—1980) характеризувався подальшим розвитком ортодонції, створенням нових шкіл. Третій період — з 1980 і донині характеризується відкриттям нових кафедр ортодонції, розширенням міжнародних зв'язків, подальшим розвитком методів діагностики, лікування та профілактики [2].

Сьогоденні вимоги до вищої медичної освіти — це відповідність потребам галузі та суспільства, що є головним завданням підготовки лікарів-ортодонтичів, але в цьому разі важливим є відображення внеску вітчизняних учених та їхніх наукових розробок у розвиток вітчизняної ортодонції.

В Україні створено мережу закладів післядипломної освіти, яка здійснює підготовку лікарів-ортодонтичів в інтернатурі, клінічній ординатурі, магістратурі, аспірантурі, докторантурі; підвищення кваліфікації — спеціалізація, тематичне вдосконалення, передатестаційні цикли, курси інформації та стажування. Таку підготовку проводять у Національній медичній академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика (м. Київ), Харківській медичній академії післядипломної освіти, у Львівському національному медичному університеті ім. Д. Галицького, Івано-Франківському національному медичному університеті, Одеському національному медичному університеті, Кримському державному медичному університеті ім. С. І. Георгіївського та в ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія».

Найвідомішими в Україні вважають київську та харківсько-полтавську школи ортодонтичів. Слід зазначити, що Київська школа ортодонтичів є найстарішою в межах країн СНД — першу кафедру ортодонції створено в 1923 р. у Києві. Її засновником був К. П. Тарасов. Аналогічні кафедри в м. Москві і Ленінграді створили наприкінці 40-х років минулого сторіччя.

Перший вітчизняний підручник з ортодонції підготовлено до друку в 1928 р. проф. К. П. Тарасовим — першим деканом одонтологічного факультету Київського інституту охорони здоров'я але, на жаль, не виданий. Розвиток київської школи ортодонтичів пов'язаний з іменами доцента І. Л. Злотника, автора підручника з ортодонції (1952), і Д. С. Айзенберга. Вагомий внесок у розвиток ортодонції належить відомому вченому — проф. А. І. Бетельману, який очолював кафедру ортопедичної стоматології Київського медичного інституту з 1949 по 1968 р. У 1958 р. він видав монографію «Клініка і ортопедичне лікування

деформацій зубощелепно-лицевої системи (ортодонція і щелепно-лицева ортопедія)», яка не втратила свого значення й досі, оскільки в ній подано морфофункціональну класифікацію аномалій прикусу. Великою заслугою А. І. Бетельмана є також розробка проблем профілактики та раннього лікування аномалій прикусу, організації логопедичної допомоги дітям із незрощенням твердого та м'якого піднебіння. У працях А. І. Бетельмана та його учнів значне місце відводилося вивченню етіологічних чинників, особливо рахіту, в розвитку щелепно-лицевих деформацій у дітей. У 1960 р. співробітниками кафедри було видано монографію С. Ф. Василевської зі співавт. «Клиника и лечение деформаций зубочелюстной системы у детей»; в 1965 та 1970 рр. видана «Ортопедическая стоматология детского возраста» А. І. Бетельмана зі співавт.; у 1970 р. за загальною редакцією А. І. Бетельмана написані книжки «Влияние аномалий прикуса на функции полости рта, профилактика и раннее лечение» та «Зубопротезная техника».

Значний внесок проф. С. Й. Криштаба, його учнів і послідовників у розвиток вітчизняної ортодонції полягає в розв'язанні теоретичних та практичних питань із методології викладання курсу ортодонції, удосконаленні функціональної діагностики, комбінованих методів лікування зубощелепних аномалій і хірургічними втручаннями на альвеолярних відростках; вивченні етіології та патогенезу незрощень піднебіння, аномалій нижньої щелепи.

Нині ортодонцію в Національному медичному університеті ім. академіка О. О. Богомольця викладають на кафедрі ортодонції та пропедевтики ортопедичної стоматології, яку очолює проф. П. С. Фліс. Співробітниками кафедри за загальною редакцією П. С. Фліса видано два підручники «Ортодонція» (2007) трьома мовами (українською, російською, англійською) та «Дитяче зубне протезування» (2012).

Біля витоків харківської школи стоматологів стояли такі відомі вчені як Ю. М. Гофунг, М. Б. Фабрикант. До 1973 р. ортодонцію викладали, як і в інших вузах країни, на кафедрі ортопедичної стоматології. Цей етап був найтриваліший і пов'язаний з іменами А. І. Баранова, проф. Б. Б. Брандсбурга, доцентів О. К. Недергіна, А. Е. Рофе, І. Л. Злотника, Д. С. Айзенберга, які заклали основи вітчизняної ортодонції.

Професора Л. П. Григор'єву вважають засновницею полтавської школи ортодонтичів. Як талановитий організатор, науковець, педагог, лікар, вона залишила своїм учням та послідовникам класифікацію зубощелепних аномалій; комплект кольорових слайдів «Врожденные и наследственные аномалии развития лица и челюстей», «Профилактические аппараты», розділи «Классификации зубочелюстных аномалий» та «Виды прикуса», які

увійшли в «Справочник по ортодонтии» за редакцією М. Г. Бушана (1990), монографії «Прогнатія» (1984) та «Прикус у дітей» (1995), численні методичні розробки, патенти, ідеї, які не втратили актуальності. Багато сил та часу було віддано створенню центра з диспансеризації дітей зі вродженими вадами розвитку обличчя та щелеп.

Її учні проф. В. Д. Курєдова та проф. Л. В. Смаглюк продовжують справу свого Вчителя — викладають спеціальність на окремих кафедрах післядипломного навчання.

Перші підручники та посібники українською мовою в незалежній Україні створені учнями проф. Л. П. Григор'євої: «Кросворди з загальної ортодонції», «Кросворди з клінічної ортодонції» (В. Д. Курєдова зі співавт., 2003), «Ортодонція. Розвиток прикусу, діагностика зубощелепних аномалій, ортодонтичний діагноз» (Н. В. Головка, 2003); «Проблеми ВІЛ/СНІДу в стоматології» (В. Д. Курєдова зі співавт., 2004); «Практикум з ортодонції» (Н. В. Головка, 2004); «Логопедія в ортодонції» (В. Д. Курєдова, В. А. Сірик, 2005); «Збірник тестових питань та відповідей» (В. Д. Курєдова, В. А. Сірик, Л. В. Смаглюк, 2005); «Профілактика зубощелепних аномалій» (Н. В. Головка, 2005); «Профілактика зубощелепних аномалій і зубощелепних деформацій (запитання та відповіді)» (В. Д. Курєдова зі співавт., 2005); «Ортодонтичні апарати» (Н. В. Головка, 2006); «Клініка і лікування вроджених шілин верхньої губи та піднебіння» (Л. Б. Галич, 2006); «Скупченість зубів» (В. Д. Курєдова, М. І. Дмитренко, 2008); «Ортодонція. Збірник тестів та ситуаційних завдань» (2010), ілюстрований «Атлас ортодонтических аппаратов» (В. Д. Курєдова зі співавт., 2011) та ін.

Для лікарів усіх форм післядипломного навчання співробітниками кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів під керівництвом проф. В. Д. Курєдової було створено першу в Україні комп'ютерну тестову програму для визначення початкового та кінцевого рівня знань і атестації за фахом «Ортодонція» (авторське свідоцтво ПА № 4827, 1995), яку було переглянуто та доповнено у 2010 р. (АПТ № 33359, 2010).

У системі вищої медичної школи лікар-педагог виконує дві важливі ролі — навчання (передача теоретичних знань) та практика (оволодіння практичними вміннями та навичками). Під час оволодіння теоретичними знаннями висвітлюється роль провідних учених України в розробці проблем етіології та патогенезу вроджених вад розвитку щелепно-лицьової ділянки, зубощелепних аномалій, дефектів зубів та зубних рядів у дітей, підлітків та дорослих; особливостей їхньої клініки, діагностики лікування та профілактики в різні вікові періоди. Вивчення конструкцій ортодонтичних апаратів та різних ортопедичних конструкцій починається з історичного екскурсу їх створення, удосконалення окремих складових та самих конструкцій із посиланням на авторські доробки.

ВИСНОВКИ

Висвітлення внеску вітчизняних науковців у розробку наукових напрямків, нових методів діагностики лікування та профілактики зубощелепних аномалій, удосконаленні та створенні нових конструкцій ортодонтичних апаратів сприяє підняттю ролі вітчизняної ортодонтичної школи та розширює світогляд лікарів-ортодонтів на всіх етапах післядипломної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пашков К. А. Роль отечественных ученых в развитии ортодонтии // Стоматология детского возраста. — 2007. — № 4, Т. 6. — С. 55–58.
2. Персин Л. С. Преподавание ортодонтии в высших учебных заведениях России, в том числе в период последипломного обучения /Л. С. Персин, Ф. Я. Хорошилкина // Ортодонт-инфо. — 2004. — № 3. — С. 18–24.